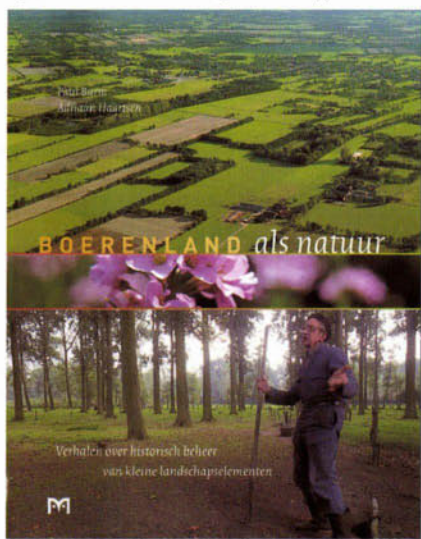

BOERENLAND ALS NATUUR

BURM, P. & A. HAARTSEN, 2003. Uitgeverij Matrijts, Utrecht. 176 pagina's, geïllustreerd met foto's. ISBN 90-5345-225-7. Prijs € 19,95. Verkrijgbaar in de boekhandel.

Boerenland is voor velen een gebied waar weinig of geen natuurwaarden meer te vinden zijn. Toch zou er in Nederland heel wat minder natuur over zijn, als al deze kleinschalige landschappen zouden

verdwijnen. Dit boek maakt duidelijk waarom. In een twaalfstal hoofdstukken wordt stilgestaan bij bekende en minder bekende landschapselementen, te weten: eendekooien, elzensingels, heide-

velden en veenputjes, houtwallen, eikenhakhout, houtkaden, boerenerven, rietlandjes, grienden, meidoornheggen en tenslotte hoogstamboomgaarden. Daarbij wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan het vroegere beheer, zoals hoeveel tijd het kostte om een heg te maken, wat voor gereedschappen werden gebruikt om een houtwal te onderhouden en wat voor methode werd toegepast bij het omzagen van eiken. Er is goed nagedacht over de indeling van de hoofdstukken. Op de bovenste helft van de bladzijde wordt een beschrijving van het landschapselement gegeven, waarbij de algemene functie uit de doeken wordt gedaan. Deze algemene beschrijvingen geven een uitstekende kijk op het hoe en waarom van een landschapselement. Ook wordt de ecologische functie aangestipt, alleen dit had verder kunnen worden uitgewerkt; nu is het vaak alleen maar een opsomming van de flora en fauna die er voorkomt. In de onderste helft van elk hoofdstuk vinden we daarentegen, mooi gescheiden door een anders gekleurde achtergrond, interviews met mensen uit de praktijk. Heel boeiend zijn deze getuigenverklaringen van mensen die nog in een tijd geleefd en gewerkt hebben toen deze landschapselementen nog volop aanwezig waren. Voor ouderen zal dit een teken van herkenning zijn, voor jongeren een blik op een haast verdwenen wereld. Interessant om te zien is, hoe deze geïnterviewden, vaak boeren van beroep (de meesten nu gepensioneerd) tegenover de natuur stonden. Dat kan aardig verschillen. Sommige hebben de natuur nooit opgemerkt, anderen zagen haar wel, maar dachten er niet verder over na. Een enkeling zag wel de waarde die een landschapselement

voor planten en dieren kan vertegenwoordigen, waardoor hij nog een poging ondernam om het van de ondergang te redden. Het was vaak hard werken, maar men had toch nog de tijd om 's avonds gezellig te keuvelen bij de ondergaande zon, zoals een geïnterviewde bekend.

Als gemenedeler komt uit deze verhalen naar voren dat het landschap van vroeger nog intact is, maar niet meer in optimale staat verkeert. Enkele uitzonderingen hierop vormen de oude cultuurlandschappen in Drenthe en Zeeland. Heel opvallend is ook, dat velen van de geïnterviewden hun schouders ophalen over deze bloesem. Niettemin kan dit boek worden beschouwd als een aansporing om de overgebleven restanten van landschapselementen niet alleen te herstellen, maar ook uit te breiden. Limburg spreekt een woordje mee, in de persoon van Toin Jacobs uit Oost-Maerland. Hij vertelt over de uiteenlopende rassen kersen en appels die hier vroeger geteeld werden. En over, hoe door de veranderde opvatting van de mens er ineens geen toekomst meer was voor de hoogstamboomgaarden. In zijn kleurrijke verhaal haalt hij nostalgisch herinneringen op aan de pracht van de bloesem in mei en benadrukt het belang van het voortbestaan van de hoogstamboomgaarden. Daarom is dit boek ook tevens een dankzegging aan al die hardwerkende landschapsbeheerders en vrijwilligers, die met een hard voor natuur en traditie, deze unieke elementen proberen te behouden voor de toekomst en een boeiend kijk- en leerboek wat aftrek zal vinden bij zowel jong als oud.

Roel Steverink

RECENT VERSCHENEN

NATUURPUNT OOST-BRABANT, 2003. Jaarboek natuurstudie 2002. 59 pp. Natuurpunt Oost-Brabant, Kessel-Lo (België). Het jaarboek is te koop voor € 7,- (excl. verzendkosten) bij Natuurpunt Oost-Brabant vzw, Diestsesteenweg 77, 3010 Kessel-Lo in België, tel. 0032 (0)16 252519; e-mail: npob@natuurpunt.be. De jaarboeken voor 1999 en 2001 zijn ook nog verkrijgbaar en liggen tevens ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De jaarboeken kunnen ook worden opgehaald van de internetpagina www.velpe-mene.be/natuurstudie. Het jaarboek 2002 is het vierde jaarboek natuurstudie van Natuurpunt Oost-Brabant (België). Het bevat negen artikelen van uiteenlopende aard. Twee artikelen komen uit geografische hoek. De eerste behandelt een uitgebreide studie naar de fysische structuurkenmerken van het riviertje de Velpe. Waterplanten blijken vooral aanwezig daar waar de structuurkwaliteit goed is. Het tweede behandelt het begrip geowaarden, waarbij een link met natuurbehoud wordt gelegd. Geowaarden blijken nog steeds bedreigd. Een artikel over Lieveheersbeestjes bevat een overzicht van de in Oost-Brabant voorkomende soor-

ten en de verspreiding ervan. Een ander artikel behandelt een libelleninventarisatie in de omgeving van Tienen. Er zijn 22 libellensoorten gevonden, waarvan vier kwetsbaar of bedreigd. Verder wordt ingegaan op de eerste vondst van de Zachte naaldvaren in Noord-België en andere vondsten van zeldzame varens. Wasplaten gelden als paddestoelen met een hoge indicatieve waarde, die in aantal zullen toenemen als het verschalend beheer in een natuurterrein is geslaagd. Een artikel behandelt de wasplaten van het Park van Pellenberg. Verder een overzicht van bijzondere waarnemingen in Zuidoost-Brabant in 2002 en enkele kortere artikelen, onder meer over de Oliekever en Berghersthoof.

FELDER, W., Natuurhistorisch Museum Maastricht & Stichting Instandhouding Landschapselementen, 2003. Bodemschatten van Zuid-Limburg. Zwerftochten langs

sporen in het landschap. 47 pp. VVV-Zuid-Limburg, Natuurhistorisch Museum Maastricht & Stichting IKL, Maastricht, Roermond. Het boek is voor € 5,95 verkrijgbaar bij de VVV-kantoren en het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Geen enkele streek

in Nederland is zo rijk bedeeft met geologische en aardkundige bodemschatten als Zuid-Limburg. Verscholen in het landschap liggen nog bijzondere geologische en aardkundige monumenten als sterrenstenen, dolines, kalksteengroeven en vuursteenmijnen. Een deel van deze objecten zijn door Stichting het IKL onlangs hersteld en van informa-

tieborden voorzien. Voor het behoud van en begrip voor deze elementen is dit wandelboekje uitgebracht. Het boekje bevat zes wandeltochten, die u leiden langs allerlei verschillende geologische monumenten, zoals kalkovens, orgelpijpen en vuursteenwinplaatsen. Bij de beschrijving van de wandelingen wordt kort op het ontstaan van de elementen ingegaan. Het boekje zelf is voorzien van een korte inleiding waarin de geologische ontstaansgeschiedenis van het landschap wordt behandeld. Ook bevat het een verklarende woordenlijst. De lengte van de wandeltochten varieert van 9 tot 14 km. De tochten zijn niet gemarkeerd in het veld. Ze zijn in het boekje wel voorzien van een beschrijving en kaartmateriaal. De wandelingen starten onder meer in Eperheide, Bemelen en Ubachsberg.

EIS-NEDERLAND, 2003. Nederlandse faunistische mededelingen 18. 156 pp. European Invertebrate Survey - Nederland & Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden. Het boekwerkje is te bestellen voor € 13,- bij de administratie van Bureau EIS - Nederland, tel. 071-5687670; e-mail: eis@naturalis.nm.nl.

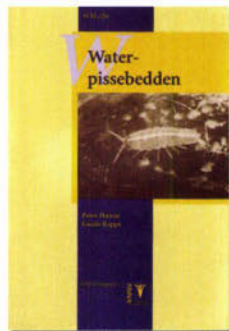
Verreweg het grootste gedeelte van deze aflevering van de Nederlandse faunistische mededelingen bevat een naamlijst van de in Nederland gevonden bronswespen (Hymenoptera: Chalcidoidea). Bronswespen zijn kleine sluipwespen van hooguit enkele millimeters groot. Het is daarom niet zo verwonderlijk dat de hier gepresenteerde lijst van 1085 soorten 620 tot nu toe nog voor

Nederland onbekende soorten bevat. Door het kleine formaat zijn de onopvallende dieren nog onvoldoende onderzocht. De larven van de wespen parasiteren rupsen en larven van andere insecten, sommige zijn planteneters, vaak als galvormers. Enkel worden gebruikt bij biologische bestrijding van ziekten en plagen. Een aantal kleurenfoto's laten de vormenrijkdom van deze diertjes zien, waarvan sommige soorten geluid blijken te maken tijdens de balts. Ook andere nieuwe waarnemingen krijgen in enkele artikelen aandacht. Het gaat hierbij om een graafwesp (*Passaloecus brevilabris*), een pseudoscorpion (*Roncus lubricus*) en twee nieuwe landpissebedden (*Venezillo parvus* en *Synarmadillo spec.*). Een Engelstalig

artikel gaat in op nieuwe waarnemingen van zeldzame watermijten in Nederland. Verder een artikel over twee veldwespen (*Polistes dominulus* en *P. biglumis*) die oprukken in Nederland, en springstaarten op korstmossen.

HUWAE, PETER & GUIDO RAPPÉ, 2003. Waterpissebedden. Een determineertabel voor de zoet-, brak- en zoutwaterpissebedden van Nederland en België. 55 pp. Wetenschappelijke mededeling nr. 226. ISBN 90 5011 171 8. KNNV-uitgeverij, Utrecht. Het boek is te bestellen voor € 9,95 (€ 7,95 leden KNNV/NHGL), exclusief verzendkosten, bij de KNNV Uitgeverij in Utrecht, tel. 030-2333544; e-mail: info@knnv-uitgeverij.nl.

Pissebedden (Isopoda) bevolken al ruim 200 miljoen jaar de aarde. Het zijn schaaldieren, waarvan de landpissebedden tot de weinige schaaldieren behoren die zich succesvol buiten het watermilieu hebben gevestigd. De meeste soorten pissebedden bevolken echter zeer uiteenlopende watermilieus. Dit kunnen de diepste delen van de oceanen zijn, maar ook getijdenezones, grote zoete binnenwateren of kleine poelen. Het zijn afvaleters, planteneters, vleeseters of ze leven als parasiet op vissen of kreeftachtigen. Allereerst wordt in dit boekje stilgestaan bij de bouw, voortplanting, vindplaatsen en de wijze van verzamelen en conserveren van waterpissebedden. In de determinatietabel worden alle 58 in Nederland en België zoet-, brak- en zoutwaterpissebedden be-

handeld. Duidelijke zwart-wittekeningen vergemakkelijken het op naam brengen van de soorten. De tabel leidt u eerst tot de zeven suborden. Bij elke suborde wordt kort ingegaan op enkele belangrijke (gedrags-)kenmerken van de soorten be-

horende tot de suborde. Vervolgens volgt een tabel waarmee u de soort op naam kunt brengen. Samen met de eerder uitgegeven Waterschappelijke Mededeling van de KNNV over Landpissebedden, biedt dit boek een volledig overzicht van de Nederlandse en Belgische pissebedden.

KNNV, Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht. ISBN 90 5011 077 0. Prijs € 29,95 (€ 26,95 leden VZZ/KNNV/NHGL), exclusief verzendkosten. Te bestellen bij de KNNV Uitgeverij in Utrecht, tel. 030-2333544; e-mail: info@knnvuitgeverij.nl. Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

De recent uitgebrachte uitgave van Zoodieren van West-Europa is de inmiddels tweede druk van de in 1994 verschenen veldgids. De gids is in verreweg het grootste deel van Europa te gebruiken bij het waarnemen en determineren van zoogdieren. Meer dan 260 bladzijden van dit 400 bladzijden dikke boek wordt gevormd door uitgebreide en overzichtelijke beschrijvingen van ruim 100 verschillende soorten zoogdieren. Hierbij vormen uiterlijk, biotoop en terreingebruik, leefwijze en populatie, voetsporen, eetsporen en

uitwerpselen, geluid en verspreiding vaste onderdelen van de besprekingen. Grote deels getekende kleurenplaten, die in het midden van het boek zijn geplaatst, verduidelijken de beschrijvingen van het uiterlijk van de soorten. Ruim 40 bladzijden wordt ingegaan op waarnemings- en

onderzoeksmethoden. In dit hoofdstuk zijn onder meer zwart-wit tekeningen van zoogdier-sporen en uitwerpselen opgenomen. Een apart hoofdstuk is gewijd aan schedels. Dit hoofdstuk bevat onder meer een sleutel voor het determineren van schedelresten in braakballen uit de Benelux. Ook zijn er hoofdstukken opgenomen over bedreiging, bescherming, beheer en her(introductie). In deze tweede druk zijn ten opzichte van de eerste druk, geen inhoudelijke aanpassingen gemaakt. Storende fouten zijn wel gecorrigeerd.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. 'recent verschenen'. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

Guido Verschoor